

ними спец. дозволів (ліцензій) на користування надрами чи гірничих водів.

Право власника на свій розсуд використовувати корисні властивості зем. ділянки має здійснюватись з огляду на те, щоб таке користування не порушувало прав ін. осіб. Відповідно до ЦКУ під ін. особами потрібно розуміти будь-яку фіз. чи юрид. особу, права якої порушуються внаслідок використання власником своєї зем. ділянки. При цьому закон не визначає, які права особи можуть порушуватись. Отже, В. з. д. може на свій розсуд використовувати корисні властивості землі так, щоб не порушувати конституційних прав і свобод громадян та юрид. осіб. Із метою захисту прав сусідніх власників землі і землекористувачів у ЗКУ встановлюються правила добросусідства (ст. 103–109 ЗКУ).

Права та обов'язки В. з. д. визначаються законом. Заг. права та обов'язки визначені у ст. 90–91 ЗКУ. Законом можуть бути встановлені ін. обов'язки В. з. д. Зокрема, спец. права та обов'язки В. з. д. закріплені у законах України, які визначають прав. становище фермерського госп-ва, особистого сел. госп-ва, с.-г. кооперативу, встановлюють особливості прав. режиму земель с.-г. призначення, житлової і громад. забудови, вод. фонду, лісогосп. призначення, ПЗФ, рекреаційного, істор.-культ., оздоровчого призначення, пром., трансп., зв'язку, обор., ін. спец. призначення.

В. з. д. має право зводити на ній будівлі та споруди, створювати закриті водойми, здійснювати перебудову, а також дозволяти будівництво на своїй

ділянці ін. особам. В. з. д. набуває права власності на зведені ним будівлі, споруди та ін. нерухоме майно. Право власника на забудову здійснюється ним за умови додержання архітектурних, будівельних, саніт., екол. та ін. норм і правил, а також за умови використання зем. ділянки за її цільовим призначенням. Прав. наслідки самочинної забудови, здійсненої власником на його зем. ділянці, встановлюються ст. 376 ЦКУ.

Право власності на землю гарантоване КУ. Передбачені в Осн. Законі держ. гарантії здійснення права власності на землю Укр. народу можна поділити на 2 групи: а) гарантії забезпечення права власності Укр. народу на землю як основу нац. суверенітету, тер. цілісності, нац. безпеки і як осн. нац. багатство; б) гарантії здійснення суб'єктивного права власності на зем. ділянку фіз. і юрид. особами, держ. та ін. суб'єктами.

Лит.: Носік В. В. Право власності на землю Українського народу. К., 2006; Його ж. Коментар гл. 27 (ст. 373–378) «Право власності на землю (земельну ділянку)». В кн.: Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. К., 2008.

В. В. Носік.

**ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКІ
ЛОКАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ
АКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ** – належним чином юридично оформлені нормат.-прав. акти вищ. органів с.-г. підприємств як юрид. особи, що діють тільки в межах конкретного підприємства з метою врегулювання внутр. відносин і які є загальнообов'язковими для

виконання керівниками, спеціалістами, членами, найманими працівниками с.-г. підприємства.

В. л. н.-п. а. с. п. властиві як заг., так і специфічні ознаки.

До заг. ознак слід віднести:

а) дозволені вольові акти с.-г. підприємств, виражена в них воля спрямована на належне врегулювання внутрішньогосп. відносин за участю членів колективно-кооп. та працівників, акціонерів, учасників корпоративного типу с.-г. підприємств;

б) санкціонований характер норм В. л. н.-п. а. с. п. означає, що держава покладає повноваження (санкціонує) щодо їх прийняття на відповідні органи;

в) є підзаконними нормат.-прав. актами, які займають нижчий рівень прав. регулювання відносин, мають обмежену сферу дії і не повинні суперечити законам та ін. підзаконним нормат.-прав. актам;

г) за своїм змістом вони мають конкретизуючу та деталізуючу властивість чинного зак.-ва.

Специфічні ознаки В. л. н.-п. а. с. п.:

а) належно юридично оформлені. Вони вважатимуться формою агр. права, якщо приймаються для врегулювання внутр. відносин вищ. органами с.-г. підприємств, як юрид. особи (заг. зборами членів с.-г. підприємств колективно-кооперативного типу, акціонерів, учасників корпоративного типу підприємств, головою фермерського госп.-ва, заг. зборами трудового колективу ДСП), відповідають законам України і підзаконним нормат.-прав. актам;

б) діють у межах конкретного с.-г. підприємства і поширюються на всіх членів

і найманих працівників такого підприємства. Це означає, що В. л. н.-п. а. с. п. не мають юрид. значення для ін. підприємств, бо не створюють для них жодних прав і обов'язків;

в) розраховані на багаторазове або неоднократне застосування та обов'язкове дотримання й виконання положень В. л. н.-п. а. с. п. керівниками, спеціалістами, членами, найманими працівниками с.-г. підприємства.

В. л. н.-п. а. с. п. до мінімуму зводять необхідність прийняття з кожного питання ін. підзаконних нормат.-прав. актів. В. л. н.-п. а. с. п. дозволяють регулювати важливі питання постійно протягом тривалого часу. Разом із тим це не виключає можливості за потреби вносити до них зміни та доповнення, оскільки агр. відносини, як і будь-які ін., мають динамічний характер.

Підставою поділу В. л. н.-п. а. с. п. є порядок набрання ними чинності:

– які набувають юрид. сили з моменту держ. реєстрації підприємства як юрид. особи.

До них належать Статут с.-г. підприємства, а в госп. т-вах, зокрема у т-вах з обмеженою відповідальністю, – Установчий договір та Статут.

Установчий договір – письмовий документ, що укладається між засновниками (фіз., юрид. особами) та засвідчує їх волевиявлення про спільну госп. діяльність шляхом створення с.-г. підприємства певної організа.-прав. форми.

Статут – прав. документ, що є універсальною формою регулювання внутр. відносин, він встановлює принципові положення щодо організації виробничо-госп. діяльності с.-г. підприємства, визначає принципи взаємодії

носин вищ. органів упр. з підрозділами, членами та найманими працівниками, спеціалістами, керівниками структурних підрозділів тощо;

– що набирають чинності з моменту прийняття їх вищ. органами упр. с.-г. підприємства.

До них можна віднести Правила внутр. розпорядку, які виступають прав. формою конкретизації положень Статуту, є юридично значущими і обов'язковими для виконання. Їх слід пов'язувати із визначеними прав. наслідками. Правила внутр. розпорядку затверджуються вищ. органами упр. с.-г. підприємства і є основою для подальшої локальної нормотворчої роботи на цьому підприємстві.

Так, Положення про оплату праці містить норми, що мають принципове значення для належного регулювання і гарантування оплати праці членів, працівників с.-г. підприємств, її форм, видів і системи, створення фонду оплати праці, визначення нормативів відрахувань до нього та ін.

У Положенні про виробничі структурні підрозділи с.-г. підприємств закріплені норми, що впливають на оптимізацію форм організації праці у с.-г. підприємствах із урахуванням регіональних (місц.) умов функціонування таких підприємств, а також урахування їх організац., екон. та ін. особливості.

Положення про осн. функції органів упр. та спеціалістів с.-г. підприємства спрямоване на активізацію взаємодії керівника та спеціалістів с.-г. підприємства, чіткий розподіл функціональних обов'язків між ними, сприяє належній організації злагодженого виробничого процесу тощо.

Прийняття В. л. н.-п. а. с. п., що набирають чинності з моменту затвердження їх вищ. органами упр. с.-г. підприємства, здійснюється з метою деталізації і конкретизації заг. та спец. норм чинного зак-ва з урахуванням екон., організац., соц., кліматичних та ін. особливостей умов діяльності кожного с.-г. підприємства з метою належного врегулювання внутр. відносин.

За сучасних умов підвищуються роль і значення В. л. н.-п. а. с. п. як прав. форми регулювання виробничо-госп. відносин на с.-г. підприємствах. При цьому процедура розробки та затвердження В. л. н.-п. а. с. п. не врегульована чинним зак-вом, а це створює певні труднощі для органів упр. с.-г. підприємства, які займаються їх розробкою.

Лит.: Панченко В. В. Внутрішньогосподарські локальні нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств як форма аграрного права. Х., 2012.

В. В. Панченко, М. В. Шульга.

ВОВК Юліан Олександрович (6 трав. 1923 м. Калач Воронезької обл. – 1 лип. 2000). У 1940 розпочав навчання в Московському автомеханічному ін-ті. З 2-го курсу ін-ту добровільно вступив до лав Червоної армії.

7 лип. 1941 зарахований курсантом першого Московського Червонопрапорного артилерійського училища ім. Т. Красина. У лют. 1942 закінчив училище у званні мол. лейтенанта і був направлений у 30-й гвардійський мінометний полк, де служив до берез. 1947 на посадах командира взводу, начальника розвідки дивізіону, командира батареї. З лют. 1942 до перемоги над Німеччиною воював на Волховському

УДК 340(477)(031)
В27

Редакційна колегія 16-го тому:

М. В. Шульга (голова),
В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заступники голови),
В. Ю. Уркевич (відповідальний секретар),
І. І. Каракаш, Т. О. Коваленко, В. М. Єрмоленко,
А. В. Духневич, І. О. Костяшкін, А. М. Мірошниченко

Координаційна і технічна робота з підготовки видання:

І. В. Ізнатенко

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 16 : Земельне та аграрне право / редкол.: М. В. Шульга (голова), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. голови), та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2019. — 696 с. : іл.

ISBN 978-966-937-657-2

Видання є першим в Україні систематизованим зведенням знань про основні поняття, які використовуються в науці та законодавстві земельного права й аграрного права. В енциклопедії розміщені статті: а) в яких визначаються актуальні та практично значимі положення, що стосуються особливостей права власності та речових прав на землю в сучасних ринкових умовах, аналізується специфіка правового режиму окремих категорій земель України; б) в яких висвітлюються концептуальні положення сучасного аграрного права.

УДК 340(477)(031)

ISBN 978-966-937-657-2 (т. 16)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2019
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України, 2019
© Національний юридичний університет імені Яро-
слава Мудрого, 2019
© Видавництво «Право», 2019